

Jak zbudować efektywny (nie efektowny) system nadzoru wizyjnego miasta



www.cctv.org.pl

PRZEMYSŁAW PIERZCHAŁA,
PAWEŁ WITTICH

Nikogo nie trzeba obecnie przekonywać, że systemy nadzoru wizyjnego mogą stać się skutecznym narzędziem poprawy bezpieczeństwa naszych miast. Kładziemy w tym zdaniu szczególny nacisk na słowo mogą, gdyż – jak wskazuje praktyka – istnieje wiele czynników determinujących efektywność takiego przedsięwzięcia. Od ich znajomości i prawidłowego podejścia zależy, czy zainwestowane środki przyniosą korzyści, czy też powstaną za nie efektowna i kosztowna atrapa.

Liczba systemów monitoringu wizyjnego (CCTV) w polskich miastach gwałtownie rośnie. Jednocześnie pojawia się wiele wątpliwości związanych z funkcjonowaniem i skutecznym wykorzystaniem systemu nadzoru CCTV, który ma zapewnić bezpieczeństwo mieszkańcom.

Niniejszym artykułem chcielibyśmy rozpocząć cykl, który zaprezentuje wiedzę, jak budować skuteczne systemy monitoringu. W zamyśle kiero-

wany jest on do wszystkich osób biorących udział w całym, szeroko rozumianym procesie inwestycyjnym oraz bieżących działaniach nadzoru wizyjnego. Być może stanie się też kanwą dyskusji zainteresowanych grup.

W pierwszym artykule zaprezentujemy Państwu podstawowe informacje o podejściu systemowym, proaktywnym i podstawowych bolączkach polskich systemów CCTV.

PRZEMYSŁAW PIERZCHAŁA – ekspert AMW zajmujący się problematyką projektowania i wykorzystania efektywnych systemów CCTV.

PAWEŁ WITTICH – zajmujący się organizacją pracy, rekrutacją i selekcją oraz szkoleniami personelu systemów monitoringu wizyjnego.

Pytania prosimy kierować na adres: akademia@cctv.org.pl.

Środowisko działania systemów dozorowych – problemy współczesnych miast

Statystyki przestępczości rosną! Współcześnie w polskich miastach obserwujemy wzrost liczby przestępstw we wszystkich kategoriach. Badania społeczne pokazują równocześnie, że ludzie czują się bardziej zagrożeni, niż prezentują to zestawienia najcięższych czynów, a głównymi przyczynami ich obawy są problemy i zagrożenia, które nie są ujmowane w oficjalnych statystykach przestępczości.

Akademia Monitoringu Wizyjnego prowadzi badania społeczne podczas prac nad koncepcjami systemów CCTV. Wyniki potwierdzone przez inne, niezależne badania, pokazują, że obok przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i mieniu najpoważniejszym problemem są zakłócenia porządku.

W osobistym odczuciu wielu mieszkańców polskich miast najbardziej niepokojące są częste i uciążliwe zjawiska, które z uwagi na tzw. niską szkodliwość społeczną nie są umieszczane w policyjnych statystykach: akty wandalizmu, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych i hałaśliwe zachowanie pod wpływem alkoholu, używanie wulgaryzmów – ludzie w bezradności i obawie przed agresją godzą się na nie.

Potrzeba bezpieczeństwa jest jedną z najbardziej podstawowych potrzeb każdego z nas. Rozwój gospodarczy i społeczny jest możliwy jedynie w sprzyjających warunkach. Tolerowanie „mniej szkodliwych” zagrożeń powoduje, że mieszkańcy czują się zastraszeni i niepewni. Bezradność powoduje wymuszoną akceptację, niskie zaufanie do służb. Jednocześnie przestępcy i osoby zakłócające porządek czują się bezkarne.

Systemy CCTV jako odpowiedź na różnorodne zagrożenia

Jak pokazują doświadczenia innych państw, skuteczne systemy monitoringu wizyjnego są jednymi z najlepszych narzędzi budowania bezpieczeństwa i przeciwdziałania szerokiemu wachlarzowi zagrożeń – od najcięższych przestępstw, po chuligańskie wybryki. Coraz więcej przykładów potwierdza, że systemy monitoringu są remedium na zakłócenia porządku i drobne przestępstwa/wykroczenia.

Przystępując do projektowania skutecznego systemu monitoringu, należy przyjąć kilka podstawowych założeń:

- Bezpieczeństwo należy rozumieć szerzej niż zapobieganie ciężkim przestępstwom i ściganie ich sprawców. Chodzi tu też o wspomaganie ludzi w sytuacjach zagrożenia zdrowia (zastąpienia, nagłe ataki dolegliwości, problemy z poruszaniem się ludzi starszych i inwalidów), zapobieganie aktom wandalizmu i zniszczeń mienia komunalnego, wypadki komunikacyjne, wykroczenia drogowe czy też zabezpieczenie obszaru i okolic wokół imprez masowych, których nie zabezpiecza organizator.

- Należy jasno sprecyzować cele systemu oraz sposoby ich realizacji, co na etapie projektu pozwoli określić potrzeby w zakresie techniki, standardy skuteczności oraz ewentualne braki kadrowe i sprzętowe w służbach do uzupełnienia, by system działał na założonym poziomie.

- Aby zapewnić szerokie bezpieczeństwo, wszystkie służby miejskie współdziałają ze sobą – obok policji i straży miejskiej jest to pogotowie ratunkowe, gazowe, wodociągowe, straż pożarna.

- Służby zapewniające bezpieczeństwo zawsze dysponują ograniczoną liczbą ludzi i sprzętu, dlatego konieczna jest właściwa ocena zagrożenia i interwencja adekwatna do zagrożenia. Personel systemu monitoringu dokonuje oceny i powiadamia odpowiednie służby. **Tym samym personel CCTV jest kluczowym elementem w efektywnym wykorzystaniu zasobów systemu bezpieczeństwa.**

- Każde zdarzenie kończy się interwencją. Mieszkańcy w strefach monitorowanych mogą czuć się bezpiecznie, tak jakby **tam, gdzie jest kamera, stał policjant.**

- System monitoringu nie jest remedium na wszystkie zagrożenia. Kamery instalowane są w kluczowych punktach miasta. Bezpieczeństwo poza tymi punktami może również poprawić zamontowanie dodatkowego oświetlenia, wycięcie lub korekta krzewów itd.

- System CCTV ma ograniczony zasięg. Poza terenem monitorowanym wprowadzane są inne programy, które zapewniają mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa.

Podejście systemowe

Należy przyjąć, że system CCTV to nie tylko instalacja techniczna do przekazywania obrazu na odległość, nagrywania go i ewentualnego sterowania kamerami. System nadzoru wizyjnego miasta obejmuje również to wszystko, co dzieje się od momentu zajścia zdarzenia w polu widzenia kamery do przeprowadzenia skutecznej interwencji na miejscu. Skuteczne systemy monitoringu wizyjnego są projektowane zgodnie z podejściem systemowym, które zakłada całościowe ujęcie tych zagadnień.

Wszystkie elementy systemu są od siebie zależne. Pominięcie jednego z nich powoduje, że tworzy się luka, system nie działa prawidłowo. Inwestycja w system, bez uwzględnienia dodatkowych etatów dla grup reagowania czy środków na paliwo do radiowozów, powoduje, że nie będzie możliwa interwencja. Brak odpowiedniej liczby operatorów nie pozwoli na wykrywanie i reagowanie na zagrożenia.

Technika

Projektanci systemów monitoringu często wpadają w pułapkę podejścia technicznego. Dynamiczny rozwój kamer, technologii informatycznych i transmisyjnych powoduje, że najwięcej pieniędzy jest przeznaczanych na technikę. Uważa się, że niezależnie od wymogów funkcjonalnych konieczne jest stosowanie najnowszej (często najdroższej technologii). Koszty rosną, mimo to efektywność systemów pozostaje niska.

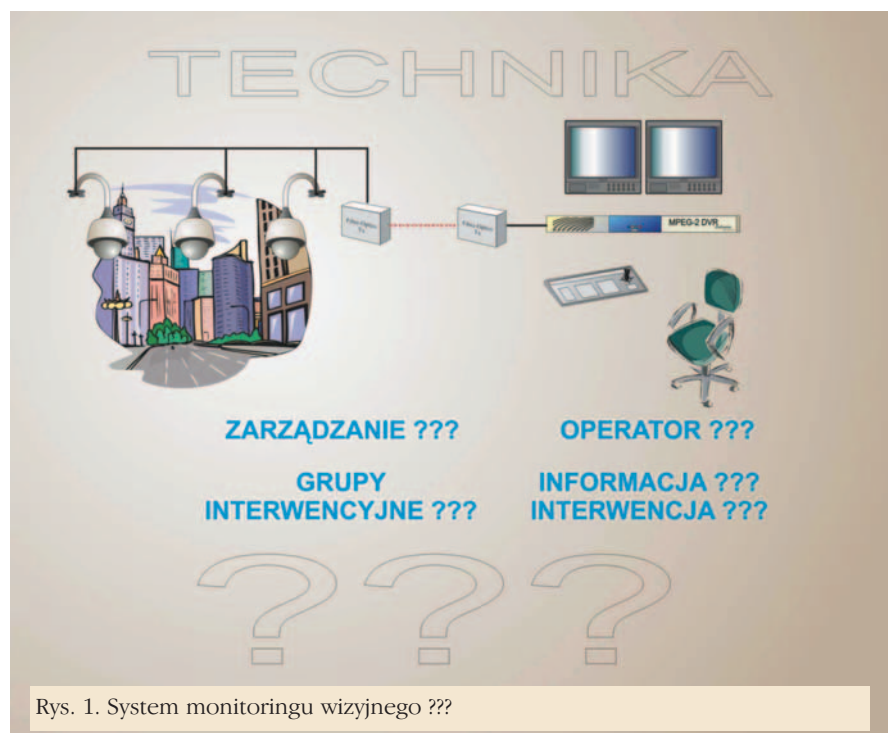
Personel

Personel jest kluczowym czynnikiem systemów CCTV. Badania przeprowadzone m.in. przez policję brytyjską wskazują, że najbardziej zaawansowane technicznie systemy są bezużyteczne, jeżeli za monitorami nie ma operatorów. Ludzie wykrywają zdarzenia i najlepiej potrafią określić, jak zareagować w różnych sytuacjach.

Nawet przeżywające rewolucyjny rozwój komputerowe systemy analizy obrazu nie są w stanie zastąpić plastycznej wyobraźni i inteligencji człowieka.

Procedury

System jest skuteczny, jeżeli szybko reaguje na wykryte zdarzenie. Nie będzie to miało miejsca, gdy każde działanie będzie oparte na improwizacji i organizowanej naprędce współpracy z innymi służbami. Standardowe Procedury Operacyjne (SOP – *Standard Operational Procedure*) są to schematy działania, które pozwalają reagować



właściwie i w krótkim czasie. Wskazują one szczegółowe kroki, które mają być podjęte w zależności od zaistniałej sytuacji, i precyzyjnie określają zasady odpowiedzialności, współpracy i przepływu informacji pomiędzy zaangażowanymi stronami.

Procedury SOP powstają na podstawie doświadczeń i wiedzy o obsługiwanych zdarzeniach, zasadach pracy poszczególnych służb i wyposażeniu technicznym pozostającym do dyspozycji. Są elementem spinającym współdziałające służby (policję, Straż Miejską, operatorów monitoringu, zarządzającego systemem) i muszą być tworzone na bazie szerokiej współpracy między nimi.

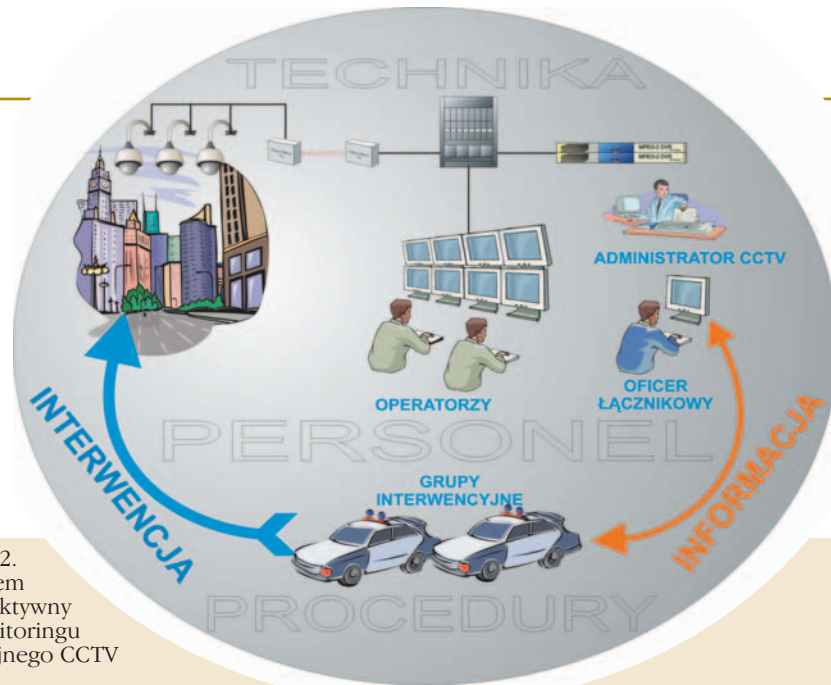
System PROAKTYWNY

Podejście PROAKTYWNE, innymi słowy wyprzedzające, jest naturalnym rozwinięciem podejścia systemowego. Zakłada wyprzedzanie i przeciwdziałanie zdarzeniom. Obejmuje szerokie spektrum zagrożeń. Największe sukcesy we wprowadzaniu systemów proaktywnych notują Wielka Brytania i Republika Południowej Afryki.

Jak działa system proaktywny?

- operator, prowadząc **stałą obserwację** podległego terenu, wykrywa podejrzane zjawiska, tendencje, osoby;
- na podstawie **znajomości charakteru zdarzeń** występujących na danym terenie, **zachowania** wytypowanych osób (tzw. **mowy ciała**), wskazówek pochodzących z systemu gromadzenia informacji, operator **przewiduje** zamiary sprawców; uznaje, że **przygotowują się** do popełnienia przestępstwa/wykroczenia;
- operator powiadamia odpowiednie służby, które docierają na miejsce zdarzenia **jeszcze w czasie przygotowań do popełnienia czynu zabronionego**;
- operator obserwuje zdarzenie; procedury pozwalają szybko i bezbłędnie przekazywać informacje o ruchach sprawców i reagować na zmiany, określają także, jakie zasoby mają zostać zaangażowane do obsługi zdarzenia;
- interwencja następuje w momencie popełniania przestępstwa/wykrocze-

Rys. 2. System proaktywny monitoringu wizyjnego CCTV



nia lub wcześniej, gdy jest zagrożone życie lub zdrowie potencjalnych ofiar;

- operator obserwuje otoczenie zdarzenia – ochrania interweniujące jednostki i informuje je w przypadku zagrożenia;
- prowadzi rejestrację zdarzenia w sposób zapewniający powstanie skutecznego dowodu w ewentualnej sprawie sądowej.

Co charakteryzuje system PROAKTYWNY?

- Kluczową rolę pełnią operatorzy obserwatorzy, dobierani pod kątem predyspozycji psychofizycznych. Na podstawie wyników badań przyjmuje się, że predyspozycje do prowadzenia długotrwałego nadzoru są wrodzone i w populacji istnieje grupa ludzi zdolnych do analizowania dużej liczby obrazów z kilku monitorów równocześnie.
- Operatorzy pracują w zespołach kierowanych przez doświadczonych administratorów, którzy organizują ich pracę i motywują ich. Operatorzy są regularnie szkoleni, aby zwiększyć ich możliwości wykrywania zdarzeń.
- Administratorzy zarządzają centrum, realizują cele systemu, dbają o bezpieczeństwo operatorów, wymianę informacji ze służbami, partnerami i beneficjentami (np. szkołami, szpitalami, sklepami, przedsiębiorstwami znajdującymi się w obszarze monitorowanym).
- Centra Nadzorów są projektowane zgodnie z zasadami ergonomii, aby stworzyć operatorom optymalne warunki, umożliwiające długotrwałą koncentrację i obserwację. Podstawą są odpowiednio zaprojektowane pulpity robocze, rozmieszczenie monitorów,

a nawet ergonomiczne fotele. Centra są wyposażone w środki łączności i komputerowe systemy gromadzenia informacji o zdarzeniach.

- Bardzo krótki czas od wykrycia zdarzenia do interwencji (najbardziej zaawansowane systemy reagują w czasie kilku minut). Współdziałanie między centrum nadzoru a służbami opiera się na procedurach i poprawnie funkcjonującej łączności.
- Przystępcy są ujmowani na gorącym uczynku lub przed popełnieniem przestępstwa. System reaguje na każde zdarzenie czy incydent – nawet błahę z punktu widzenia statystyk – wg zasady „zero tolerancji”.
- Operatorzy rejestrują zdarzenie wg zasad umożliwiających identyfikację sprawców i świadków, nagrania są mocnym materiałem dowodowym.

Systemy proaktywne są jedynym rozsądnym rozwiązaniem dla miast, które poważnie myślą o bezpieczeństwie. Jest to ideał, do którego należy dążyć. Podejście proaktywne nie ma alternatywy. Wymaga przyjęcia filozofii podejścia systemowego, podstawowych założeń skutecznego systemu CCTV i odpowiednich nakładów pieniężnych. Z drugiej strony, czy jest sens budować kosztowną infrastrukturę z założeniem, że nie będzie działać dobrze? Korzyści w postaci obniżenia przestępczości, niższej liczby ofiar, wyższej skuteczności policji, niższego obciążenia wymiaru sprawiedliwości, komfortu życia mieszkańców, atrakcyjności inwestycyjnej miasta są niewspółmierne do kosztów skutecznego systemu CCTV.

Podejście systemowe na przykładzie problemów w polskich systemach nadzoru wizyjnego

► Oficer dyżurny policji jako operator lub brak stałej obsługi

Dyżurny policji nie jest właściwą osobą do prowadzenia nadzoru. Wykonuje wiele obowiązków o różnym charakterze – przyjmowanie meldunków jednostek, zgłoszeń mieszkańców, poszkodowanych, kontakt z przełożonymi, procedury biurokratyczne itd. Z punktu widzenia psychologii poznawczej prowadzenie nadzoru wymaga warunków, które pozwalają całkowicie skupić się na ekranach monitorów. Wszelkie hałasy (np. dzwonki telefonów, rozmowy interesantów z dyżurnym), sygnały niezwiązane z obserwacją (komunikaty radiowe, światła na pulpitych dyżurnego) odrywają operatora od swojej funkcji, rozpraszają go. Prawdopodobieństwo wykrycia zdarzenia jest bardzo niskie.

Systemy, które nie mają stałej obsługi operatorskiej, nazywane są reaktywnymi. Ich użyteczność w zapewnianiu bezpieczeństwa przestrzeni publicznej jest bardzo ograniczona. Kamery takich systemów pracują w trybie automatycznym lub ich pozycje są stałe. Aby zarejestrowały zdarzenie, musi do niego dojść w polu widzenia kamery, co z kolei nie gwarantuje, że ujęcie pozwoli na identyfikację sprawcy. Siła efektu prewencyjnego słabnie, gdy przestępcy orientują się, że za kamerami nie ma operatora, który mógłby ich wykryć.

Systemy, które są obsługiwane przez dyżurnych lub z okresową obsługą, mają skuteczność zbliżoną do systemów reaktywnych. Dobitnie prezentuje to przykład prowokacji dziennikarskiej w Zakopanem, gdzie strażnicy miejscy nie zareagowali na „pobicie i kradzież” dziennikarzy „Tygodnika Podhalańskiego”.



Dyżurny to nie operator

Warto pamiętać, że np. w Australii obowiązuje zakaz pełnienia funkcji operatorów CCTV przez policjantów na służbie. Powodem tej restrykcji jest fakt, że policjant – najkosztowniejszy w wykszoleniu i utrzymaniu „element” systemu bezpieczeństwa – wykorzystuje do obserwacji kamer jedynie kilka procent swojej wiedzy, doświadczenia i umiejętności (przy założeniu, że w ogóle „nadaje” się na operatora, czyli posiada cechy psychofizyczne, jakich współczesna wiedza od operatora oczekuje).

► Dlaczego warto prowadzić ciągłą obserwację obrazu?

Po pierwsze i najważniejsze, MIESZKANIEC MA PRAWO CZUĆ SIĘ BEZPIECZNIE w miejscu, które jest obserwowane przez kamerę. Gdy dochodzi do zaczepki, jest zagrożony pobicem, kradzieżą, to ma prawo oczekiwać szybkiej reakcji odpowiednich służb. Brak operatora stale monitorującego obraz oznacza brak reakcji. Taka sytuacja podważa zaufanie do systemu, służb, inwestora. Może też w przyszłości stwarzać warunki do wysuwania pozwów przeciw instytucji obsługującej monitoring o niedopełnienie obowiązków.

Po drugie, EKONOMIA. Zastosowanie systemów proaktywnych obniża ogólne koszty systemu. Podejmujemy interwencję adekwatną do zagrożenia, które jest wcześniej skutecznie rozpoznane i ocenione przez wykształconego operatora. Interwencja w trakcie trwania zdarzenia pozwala na ujęcie sprawców i kontakt ze wszystkimi świadkami, oszczędzając czas i mozolny wysiłek przeglądania zarejestrowanego zapisu zdarzenia, próby identyfikacji osób i ich późniejszego odszukania.

Po trzecie, żeby doprowadzić do ujęcia lub przeciwdziałać zdarzeniu, często wystarczy jedynie zaobserwować przygotowania do niego. Dealer narkotykowy będzie wiedzieć o kamerze i dokonywać transakcji poza rejonem monitorowanym. Natomiast łatwo jest zaobserwować, że np. grupy młodzieży wchodzi bez uzasadnionego powodu za pobliskie budynki. Podobnie

z osobami spożywającymi alkohol, które po jego zakupieniu udają się grupą na pobliskie podwórka w wiadomym celu.

Po czwarte, działanie alkoholu i narkotyków znosi kontrolę zachowania. Wiele przestępstw i wykroczeń jest popełnianych w weekendy przez młodzież, która korzysta z wolnego czasu. Najczęściej popełniane są w centrach miast, gdzie jest najwięcej pubów, klubów i dyskotek – chodzi o wandalizm, zaczepki przechodniów, wymuszenia i inne, nawet ciężkie przestępstwa. Alkohol może wzmacniać zuchwałość podpijanych młodzieńców i obecność kamer mogą traktować jako dodatkową zachętę, by popisać się przed kolegami lub „sprawdzić” szybkość działania policji.

► Zatrudnianie byłych policjantów, osób bezrobotnych, przypadkowych jako operatorów

Operatorzy skutecznych systemów CCTV muszą być dobierani pod względem kryteriów psychofizycznych. Emerytowani policjanci są grupą, z której mogą być rekrutowani operatorzy. Znają zachowania potencjalnych przestępców, sposoby dokonywania przestępstw, warunki, które temu sprzyjają. Policjant może być dobrym obserwatorem na ulicy, ale nie oznacza to, że będzie zdolny do śledzenia wielu monitorów jednocześnie, analizowania obrazów telewizyjnych, wyłapywania trudnych do zauważenia szczegółów. **Nie można zakładać, że policjant = dobry operator.**

Zatrudnianie osób bezrobotnych na kilkumiesięczne okresy jest rozwiązaniem, które nie przynosi korzyści. Jak inni „przypadkowi” operatorzy, nie mają wymaganych predyspozycji i nie przechodzą cyklicznych szkoleń, które pozwoliłyby im skutecznie wykrywać przestępstwa.

► Oddziaływanie prewencyjne systemu CCTV

Warunkiem zniechęcania do popełniania przestępstw w strefach monitorowanych jest skuteczność systemu i wytworzenie przekonania, że **gdzie jest kamera, tam „stoi” FUNKCJONARIUSZ.**

Samo zabudowanie kamer na danym obszarze ma ograniczone działanie prewencyjne, malejące z czasem i dodatkowo obniżane pojawiającymi się

od czasu do czasu informacjami o braku skutecznych działań.

System działa prewencyjnie, jeżeli zdarzenia i incydenty kończą się interwencją. Wówczas do osób będących na bakiem z prawem wysyłany jest komunikat „zero tolerancji”. Inaczej przestępcy szybko dochodzą do wniosku, że system jest nieskuteczny i nie stanowi dla nich rzeczywistego zagrożenia.

Funkcja prewencyjna powinna zostać wzmocniona wyraźnie widoczną informacją, że obszar jest pod obserwacją. W polskich miastach stosuje się jedynie tablice na rogatkach – paradoksalnie w punktach, które z całą pewnością monitorowane nie są. Zaczynają się pojawiać informacje o monitoringu na przystankach i dworcach, co jest pozytywną tendencją.

Potrzeba jednak znacznie więcej łatwych do zauważenia znaków informujących o kamerach w przestrzeni publicznej. Mieszkańcy, którzy mają świadomość, iż są w rejonie obserwowanym przez operatora, czują się bezpieczniej i mogą chętniej podejmować własne interwencje w drobnych sprawach itd. Świadomość, że w przypadku zagrożenia pojawi się strażnik miejski lub policjant, dodaje odwagi.

Działanie prewencyjne powinno być wspierane odpowiednią polityką informacyjną. Niedawno w TVP3 zaprezentowano reportaży, w którym pokazano puste stanowisko operatora monitoringu wizyjnego jednego z głównych miast Polski. Rzecznik miejskiej policji stwierdził, że policjanci nie widzą potrzeby prowadzenia ciągłej obserwacji, ponieważ wystarcza samo pojawienie się kamer, by przestępczość radykalnie spadła.

Niestety, przekazana informacja natychmiast zdezaktualizowała prewencyjną funkcję samej obecności kamer. Faktyczni i potencjalni przestępcy zobaczyli i usłyszeli „**nie obawiaj się – i tak nie patrzymy**”, **mieszkańcy – „nasz system nie działa, obecność kamery cię nie ochroni”**.

Systemy, gdzie nie prowadzi się stałej obserwacji, stają się kosztownymi w utrzymaniu atrapami, a inwestorzy sprawiają wrażenie, że nie interesuje ich wykrywanie przestępstw i zapewnienie bezpieczeństwa.

Miejski system CCTV powinien prze-myślaną polityką informacyjną zostać przedstawiony jako skuteczne narzędzie zwalczania przestępczości i zwiększaniu bezpieczeństwa mieszkańców.

Wzorem innych krajów powinniśmy wprowadzić zakaz przekazywania relacji z wnętrza Centrum Nadzoru, które dla przestępcy są precyzyjną informacją o rzeczywistych możliwościach systemu, poziomie profesjonalizmu obsługi i skuteczności w podejmowaniu interwencji. Podobnie należy chronić wizerunki i dane osobowe operatorów systemu!

► „Wypychanie” przestępczości poza monitorowane obszary

Można spotkać się ze stanowiskiem, że nie ma sensu budowanie systemów wizyjnych, ponieważ przestępczość jest wypychana poza monitorowane obszary, pozostając jednak na niezmiennym poziomie. Rzeczywiście, część zawodowych przestępców (np. złodzieje samochodów) przenosi się do dzielnic, gdzie nie ma kamer.

Obraz jest jednak bardziej złożony:

- nie wszyscy przestępcy wiedzą o monitoringu – „słabsi” popełniają błędy i zapominają lub nie dostrzegają kamer,
- duża grupa przestępstw popełniana jest zawsze w centrach miast i wynika z umiejscowienia tam obiektów handlowych, rozrywkowych, biur – a co za tym idzie łatwym dostępem do ofiar, ich mienia, samochodów itd. Chodzi tu też o przestępstwa „okolicznościowe” – popełniane głównie w piątkowe i sobotnie wieczory przez ludzi, którzy na co dzień są porządnymi obywatelami.
- osoby, pojazdy poszukiwane pojawiają się w strefach monitorowanych – po pewnym czasie od popełnienia przestępstwa sprawy czują się bezpieczniej i robią błąd.

► Budowanie rozwiązań systemowych

Strategia zapewnienia bezpieczeństwa powinna uwzględniać rozwiązania wprowadzane także poza obszarami monitorowanymi. Wymaga wdrażania programów, które włączają mieszkańców, uczą, jak reagować w przypadku zagrożenia i jak współdziałać z policją. Może wymagać czasowego zwiększenia liczby patroli, wynajęcia agencji ochrony.

Spółdzielnie mieszkaniowe będą zobowiązane do usunięcia powybijanych szyb, zbitych żarówek, ponieważ zaniedbane obszary prowokują wandalizm, kradzieże, opuszczanie dzielnic przez porządnymi obywateli i zasiedlanie ich przez tzw. element. ■